

Qarabağın Zəfər ünvanlı yolları

Bölgədə qısa müddətdə yaradılmış yol-nəqliyyat şəbəkəsi Böyük Qayıdışa əzəmətli meydan açır

Son illər ölkəmizdə müasir və keyfiyyətli yol-nəqliyyat infrastrukturunun formalaşdırılması istiqamətində çoxsaylı layihələr həyata keçirilib. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə reallaşdırılan bu layihələrin icrası ilə ölkə daxilində bölgələrarası əlaqələr möhkəmlənib, eyni zamanda, respublikamız beynəlxalq nəqliyyat-logistika mərkəzinə çevrilib. Başqa sözlə, yol-nəqliyyat infrastrukturunu müasir avtomobil magistralları, körpülər, tunellər, yeni logistika mərkəzləri və beynəlxalq tranzit dəhlizləri əsasında qurularaq global rəqabətə davamlı nəqliyyat sisteminin tərkib hissəsinə daxil edilib.

Yol infrastrukturunu inkişaf və rifahın simvolu kimi dəyərləndirən, bu sahənin texniki cəhətləri ilə bərabər, sosial-iqtisadi və strateji əhəmiyyətini də yüksək qiymətləndirən ölkə rəhbəri bölgələrdə həyata keçirilən genişmiqyaslı layihələrin əhalinin hərəkət imkanlarını artırmaqla yanaşı, kənd təsərrüfatı, turizm, sənaye və xidmət sektorlarının inkişafına da güclü təkan verdiyini bildirib.

Azərbaycan hökuməti son illərdə yol-nəqliyyat siyasətində sistemli və ardıcıl proqramlara əsaslanaraq bu sahənin inkişafını daim diqqətdə saxlayıb. Bu istiqamətdə önəmli təşəbbüslərin gerçəkləşdirilməsini şərtləndirən “Azərbaycan Respublikasında regionların sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı”nda nəzərdə tutulan layihələrin icrası ilə minlərlə kilometr uzunluğunda avtomobil yolları yenidən qurulub, yüzlərlə körpü və keçid tikilib. Təkcə 2004–2024-cü illər ərzində respublikanın müxtəlif bölgələrində 25 min kilometrədən çox avtomobil yolu inşa edilib və ya əsaslı təmir olunub. Bununla da ölkə ərazisinin, demək olar ki, hər guşasına rahat və təhlükəsiz nəqliyyat çıxışının gerçəkləşməsinə əlverişli imkan yaradılıb.

Ümumiyyətlə, yeni avtomobil yollarının inşası bölgələr arasında iqtisadi balansın qorunmasına, işsizlik səviyyəsinin azalmasına, kənd təsərrüfatı və sənaye məhsullarının bazarlara operativ çatdırılmasına mühüm təsir göstərib. Bu proses, həmçinin kəndin şəhərə əlaqəsini möhkəmləndirərək əhalinin sosial rifahını daha da yaxşılaşdırıb.

20 ilin yol salnaməsi

Azərbaycan yol infrastrukturunu 2004–2024-cü illər ərzində ən parlaq inkişaf

mərhələsinə yaşayıb. Bu dövrdə 335 körpü və yol ötürücüsü, 163 piyada keçidi, 45 tunel inşa edilib. Hazırda yalnız Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə 44 avtomobil yolu layihəsi icra olunur. Həmin yollar üzərində 70 kilometrədən çox tunel, 447 körpü tikilir. Bu göstəricilər Azərbaycanın iqtisadi gücünün, müasir mühəndislik təcrübəsinin və dövlətin planlı fəaliyyətinin real nəticəsidir. Təbii ki, bu qurğuların istismara verilməsi nəqliyyat sisteminin sıxlığı və tıxacların aradan qaldırılması, vətəndaşların avtomobil yollarını rahat və təhlükəsiz şəkildə keçməsinin gerçəkləşdirilməsi baxımından xüsusi önəm daşıyır.

Azərbaycanda icra olunan nəhəng infrastruktur proqramı, bir tərəfdən, əhalinin doğma torpaqlara təhlükəsiz qayıdışını təmin edir, digər tərəfdən isə ölkənin iqtisadi mərkəzləri ilə bölgələr arasında yeni əlaqə kanalları yaradır. Yolların salınması ilə bölgələr arasında malların və xidmətlərin mübadiləsi intensivləşir. Bu isə regional bərabərlik və milli həmrəyliyin mühüm təməlidir. Hazırda respublikada avtomobil yolları şəbəkəsinin yenilənməsi və inkişafı istiqamətində çoxsaylı yol ötürücüləri, körpülər, tunellər və yeraltı-yerüstü piyada keçidlərinin inşası davam etdirilir.

Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 44 günlük Vətən müharibəsində qazanılan tarixi qələbə ölkədə yol-nəqliyyat məsələləri ilə bağlı vəzifələri və hədəfləri də yenilədi. Dövlət başçısının birbaşa tapşırıq və sərəncamları, eləcə də “Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı” əsasında işğaldan azad edilən Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında dünyanın ən modern yol infrastrukturunun yaradılmasına başlanıldı.

Murovdağ tuneli: MDB məkanında 1-ci

Prezident İlham Əliyev bu il avqustun 21-də Kəlbəcər şəhərinə köçən sakinlərə

Ümumi uzunluğu, təxminən, 80 kilometr olan və üzərində çoxsaylı körpülər, qalereyalar, süni qurğular, eləcə də yüksək dağ massivlərini aşmaq üçün nəhəng tunel sistemləri yerləşən bu layihə həm çətin relyef, həm də ekstremal iqlim şəraiti baxımından ölkə tarixində ən mürəkkəb mühəndislik işlərindən biridir. Müasir texnologiyalar əsasında inşa edilən bu

lə görüşündə bu barədə deyib: “Kəlbəcər həmişə ucaq rayon sayılırdı, çünki yollar yox idi. Yüz il bundan əvvəl, ümumiyyətlə, yol yox idi, ancaq atlarla hərəkət etmək mümkün idi. Sovet hakimiyyəti dövründə çəkilmiş yollar da ensiz və təhlükəli idi. Biz Mehriban xanımın işğaldan sonra ilk dəfə Kəlbəcəre, təbii ki, Ömər aşırımından gəldik. O vaxt o yol demək olar ki, bir çıxır olmaqla çox təhlükəli idi... Mən o vaxt dərhal göstəriş verdim ki, biz mütləq Gəncə istiqamətindən Kəlbəcəre müasir yol çəkməliyik. Çünki bilirsiniz ki, o vaxt biz Ağdərə – Kəlbəcər yolundan istifadə edə bilmirdik.

magistral xəttin əsas xüsusiyyəti onun sosial-iqtisadi və turistik təsirinin çoxşaxəli olmasıdır. Kəlbəcərin zəngin mineral su mənbələrinin, o cümlədən məşhur İstisu sanatoriyasının yenidən fəaliyyətə başlaması üçün bu yol həyati əhəmiyyət daşıyır. Yol, eyni zamanda, regionun ekoturizm, dağ turizmi və sağlamliq istirahəti potensialını reallaşdırmaqla yanaşı, yerli əhalinin məhsullarını bazarlara çıxarma imkanlarını da genişləndirir.

Xətrlədəq ki, dövlətimizin başçısının iştirakı ilə 2021-ci ilin avqustunda Toğanalı – Kəlbəcər – İstisu avtomobil yolunun təməlləşmə mərasimi keçirilib. Bu il avqustun 21-də isə yolun 13,5-ci kilometrliyində inşa edilən və uzunluğu 11,7 kilometr olan Murovdağ tunelinin texniki açılışı gerçəkləşdirilib.

İşlərin 87 faizi icra olunan Toğanalı–Kəlbəcər–İstisu avtomobil yolu Göygöl rayonunun Toğanalı kəndindən başlayaraq işğaldan azad edilmiş Kəlbəcərdən keçir və məşhur İstisu istirahət zonasına qədər uzanır. Yolun rayon mərkəzi ilə yanaşı, bölgənin yaşayış məntəqələrinə rahat və təhlükəsiz nəqliyyat əlaqəsini təmin edəcəyi, kənd təsərrüfatının, turizmin inkişafına töhfə verəcəyi gözlənilir. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə işğaldan azad olunmuş rayonlarımızın qısa müddətdə bərpası, o cümlədən həmin bölgələrdə müasir yol-nəqliyyat infrastrukturunun yaradılması, eləcə də çox çətin coğrafi şəraitdə Toğanalı – Kəlbəcər – İstisu avtomobil yolu kimi strateji əhəmiyyətə malik layihənin icrası diqqətdə saxlanılır.

Toğanalı – Kəlbəcər – İstisu avtomobil yolunun mühüm tərkib hissəsi kimi inşa olunan Murovdağ tuneli Azərbaycan mühəndisliyinin simvoluna çevrilməkdədir. Dünyanın ən uzun avtomobil tunellərindən biri olan bu infrastrukturun iki gediş və iki gəliş olmaqla 4 hərəkət zolaqlı olacağı planlaşdırılır. Tuneldə sağ və sol hissələri birləşdirən 38 keçid artıq istismara hazırdır. Layihə çərçivəsində Murovdağ tunelindən əlavə ümumi uzunluğu 2636 metr olan daha dörd tunel də tikilir.

Uzunluğuna görə Murovdağ tuneli dünyada 18-ci, Avropada 5-ci, MDB məkanında isə 1-ci olacaq. Murovdağ silsiləsini keçən bu nəhəng infrastruktur, eyni zamanda, Azərbaycanı Şərqi Zəngəzurla birləşdirən strateji qovşaqlardan biri kimi çıxış edəcək, mühəndislik baxımından çətinliyinə və strateji əhəmiyyətinə görə isə misilsiz layihə olaraq tarixə düşəcək. Bu tunel vasitəsilə qış aylarında da fasiləsiz nəqliyyat əlaqəsi təmin olunacaq, dağlıq relyefin yaratdığı maneələr aradan qaldırılacaq. Beləliklə, Azərbaycanın qərb rayonları ilə Kəlbəcər və Laçın istiqamətində

hərəkət ilboyu sabit və təhlükəsiz şəkildə gerçəkləşəcək.

Yeri gəlmişkən, yol tunelləri, xüsusilə dağlıq ərazilərdə və ya sualtı keçidlərin tələb olunduğu yerlərdə nəqliyyat infrastrukturunun vacib komponentlərindən biridir. Tunellərin uzunluğu həm texniki çətinliklər, həm də layihə təhlükəsizliyi baxımından mühüm rol oynayır. Dünyada

ilə təmin olunmuş yaşayış məntəqələri iqtisadi fəaliyyətin bərpası, sosial xidmətlərin təşkili və turizm layihələrinin reallaşdırılması üçün əlverişli mühit yaradır. Bu da öz növbəsində “Azərbaycan Respublikasının işğaldan azad edilmiş ərazilərinə Böyük Qayıdışa dair I Dövlət Proqramı”nın uğurla icrasını, insanların doğma yurdlarına inamla dönməsini şərtləndirir.

Bu gün Qarabağda və Şərqi Zəngəzurdə tikilən hər bir yol Azərbaycanın müasir dövlət quruculuğu fəlsəfəsinin canlı təəcəssümüdür. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə aparılan bu nəhəng infrastruktur proqramı təkcə regionun deyil, bütövlükdə, ölkənin iqtisadi dinamikasını dəyişir. Yeni yollar, tunellər və körpülər həm Azərbaycanın texnoloji gücünü, həm də iradəsini nümayiş etdirir, bu coğrafiyada həyatın canlandığını, dövlətin hər qarış torpağına qayğı ilə yanaşdığını göstərir.

Beləliklə, Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə həyata keçirilən avtomobil yolu layihələri, o cümlədən Toğanalı – Kəlbəcər – İstisu magistralı və Murovdağ tuneli Azərbaycanın postmüharibə dövründə inkişaf modelinin simvoluna çevrilir. Bu infrastruktur layihələri dövlətin strateji baxışının, iqtisadi planlaşdırma gücünün və milli birliyin təəcəssümüdür. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan azad edilmiş ərazilərdə yalnız yollar deyil, həm də gələcəyə aparan yeni inkişaf marşrutları inşa edir.

Beynəlxalq yollar Azərbaycanada kəsişir

Azərbaycanın yol-nəqliyyat infrastrukturunu son illərdə daxili ehtiyaclarla cavab verməklə bərabər, həm də beynəlxalq tranzit sistemlərinin ayrılmasız hissəsinə çevrilir. Şimal-Cənub, Şərq-Qərb, Orta Dəhliz kimi global nəqliyyat marşrutları məhz ölkəmizin ərazisindən keçərək Avrasiyanın əsas ticarət xəritəsini formalaşdırır. Bu gün Bakı-Ələt-Qazax-Gürcüstan, Bakı-Astara-Iran sərhədi və Bakı-Quba-Rusiya istiqamətlərində inşa edilən magistral yollar beynəlxalq tranzit yüklərinin daşınmasında mühüm rol oynayır. Bu yollarda təbiiq

edir. Yolların bərpası regionun müdafiə qabiliyyətini gücləndirir, sərhədyanı ərazilərə nəzarəti asanlaşdırır, fəvqəladə hallarda operativ hərəkətliyi reallaşdırır. Bu yollar, eyni zamanda, Azərbaycanın qərb bölgələri ilə Naxçıvan və Türkiyəyə qədər uzanan geniş kommunikasiya xəttinin tərkib hissəsi kimi də mühüm funksiyaya malikdir. Uzunmüddətli perspektivdə bu şəbəkənin Zəngəzur dəhlizi ilə inteqrasiya olunaraq ölkəmizin tranzit imkanlarını daha da artıracağı proqnozlaşdırılır.

Qeyd edək ki, Azərbaycan və Türkiyə prezidentlərinin təməlini qoyduğu Horadiz – Cəbrayıl – Zəngilan – Ağbənd avtomobil yolu (Zəngəzur dəhlizi) strateji əhəmiyyətə malik olmaqla, regionda yeni iqtisadi, nəqliyyat və kommunikasiya əlaqələrinin qurulmasına mühüm töhfə verəcək. Zəngəzur dəhlizi layihəsi müasir standartlara və yüksək keyfiyyət tələblərinə uyğun şəkildə inşa olunur. Layihənin ümumi uzunluğu 150 kilometr təşkil edir ki, bunun 124 kilometrini əsas yoldur. Magistrallın texniki dərəcəsi 1B-dir, bu isə yüksək sürətli və təhlükəsiz hərəkətə imkan yaradır.

Horadiz – Cəbrayıl – Zəngilan – Ağbənd avtomobil yolu, Hacıqabul – Horadiz – Ağbənd – Zəngəzur dəhlizi magistrallının bir hissəsi kimi, Azərbaycanın digər bölgələrini Naxçıvan Muxtar Respublikası ilə birləşdirmək baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. Bu layihə təkcə nəqliyyat infrastrukturunun inkişafı deyil, həm də regionda iqtisadi inteqrasiyanın sürətlənməsi, yeni ticarət marşrutlarının formalaşması və strateji əməkdaşlığın möhkəmlənməsi baxımından xüsusi önəm kəsb edir. Yolun tam istismara verilməsi yaxın gələcəkdə region üçün yeni iqtisadi və geosiyasi imkanlar yaradacaq.

Yeni yollar, həm də azad edilmiş ərazilərdə məskunlaşmanın əsas təkanverici qüvvəsidir. İnfrastrukturun bərpası sayəsində Kəlbəcər, Laçın, Zəngilan, Füzuli və digər rayonlara köç prosesləri mərhələli şəkildə həyata keçirilir. Avtomobil yolları

edilən müasir texnologiyalar – intellektual nəqliyyat sistemləri, elektron ödəmə terminalları, təhlükəsizlik kameraları Azərbaycanın yol infrastrukturunu beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırır.

Dəhlizlərin regional inkişafa təsirlərini daha da artırmaq, yük çəldəiciliyini yüksəltmək, ümumilikdə, dəhlizlərdən daha səmərəli istifadəyə nail olmaq üçün infrastruktur təminatının təkmilləşdirilməsi qarşıda mühüm vəzifə kimi durur. Şimal-Cənub və Şərq-Qərb dəhlizləri boyunca Azərbaycan daxilində TIR avtomobillərinin parklanması və sürücülərin istirahəti, texniki baxış və xidmətlər üçün xüsusi məntəqələrin yaradılması kimi məsələlər də diqqətdə saxlanılır.

Tarixi İpək Yolu üzərində geniş iqtisadi zolağın yaradılmasının fəal dəstəkləri olan Azərbaycan həm də digər dəhlizlərlə müqayisədə yüklərin ölkəmizin ərazisindən keçməklə müxtəlif istiqamətlərə tranzit daşımalarının səmərəli təşkilinə etibarlı təminat verir, daha əlverişli şərtlərlə qısa müddətdə təhlükəsiz və vaxtında çatdırılmasına, tranzit daşımalarının həcmiminin dəfələrlə artmasına imkan yaradır.

Beləliklə, son illərdə Azərbaycanda həyata keçirilən yol-nəqliyyat layihələri təkcə infrastrukturunun yenilənməsi deyil, həm də dövlətin sosial-iqtisadi inkişaf strategiyasının mühüm tərkib hissəsidir. Bu layihələr ölkə iqtisadiyyatının dayanıqlı artımını gerçəkləşdirir, regionların inkişafını balanslaşdırır və Azərbaycanı beynəlxalq nəqliyyat sistemlərinin strateji mərkəzinə çevirir. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən bu siyasət nəticəsində Azərbaycan bu gün Cənubi Qafqazda müasir yol-nəqliyyat şəbəkəsinə malik qabaqcıl dövlətlərdən biri kimi tanınır. Yollar ölkələri birləşdirir, xalqları yaxınlaşdırır, gələcəyə aparır və bu, Azərbaycanın inkişaf fəlsəfəsinin əsas mahiyyəti kimi qürur doğurur.

Vaqif BAYRAMOV
XQ